

TÜRK DÜNYASI İÇİN TÜRKÇE (TEMEL-ORTA-İLERİ) ALIŞTIRMA KİTAPLARI'NDA TÜRK İMGESİ

Dr. İbrahim AKIŞ* - Deniz AKDEMİR**

Öz

Günümüzde dil öğretiminde dilbilgisi öğrenmenin yeterli olmadığı fark edilmiş ve yeni yöntemler uygulanmaya başlamıştır. Dil-kültür ilişkisi kapsamında, dilin kültür aktarıcısı olduğu unutulmamalıdır. Bir dil öğrenmek aynı zamanda o milletin kültürünü de öğrenmek anlamına gelmektedir. Bu yüzden dil öğretiminin daha etkili olabilmesi için hazırlanan kitaplarda, kültür aktarımına özen gösterilmelidir. Dil öğretimi için hazırlanan kitaplarda kültür aktarımı ile kişilerin kafasında bir imge oluşturulabilir veya oluşmuş bir imge varsa bu imge değiştirilebilir.

Bu çalışmanın amacı, Türk Dünyası'nda Türkiye Türkçesi öğreten Türk Dünyası İçin Türkçe (Temel-Orta-İleri) Alıştırma Kitapları'nda Türk imgesini araştırmaktır. İlk olarak çalışmaya yön veren imge ve imgebilim kavramları açıklanmıştır. Sonraki bölümde Türk Dünyası İçin Temel-Orta-İleri Türkçe Alıştırma ve Seçme Metinler Kitapları'ndaki Türk imgesi araştırılmıştır.

Anahtar kelimeler: İmge, Türk İmgesi, Türk Dünyası, Türkçe Öğretimi, Türk.

The Turkish Image In The Turkish For Turkic World (Elementary-Intermediate-Advanced) Textbooks

Abstract

Today, it is recognized that learning grammar in language teaching is not enough and new methods have been introduced. It should be kept in mind that language is a culture transmitter in the context of language-culture relationship. Learning a language also means learning the culture of that nation. Therefore, in order to make language teaching more effective, attention should be paid to cultural transfer. In books written for language teaching, an image can be created in people's minds via culture transfer or change the image that already formed.

* İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Öğretim Üyesi.

** Bilim Uzmanı, Necip Fazıl Kısakürek Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni.

The aim of this study is to investigate the Turkish image in “Turkish For Turkic World (Elementary-Intermediate-Advanced) Textbooks”. Firstly, the concepts of image and imagology that guide the study have been explained. In the next section, Turkish image in Turkish for Turkic World (Elementary-Intermediate-Advanced) Textbook has been investigated.

Keywords: Image, Turkish Image, Turkic World, Turkish Education, Turkish.

Giriş

Gelişen teknolojiyle birlikte küreselleşen dünyamızda, yeni dil öğrenmenin önemi gün geçtikçe artmaktadır. Televizyon, yazılı ve görsel basın, özellikle son dönemde herkesin sıkça kullandığı sosyal medya, iletişimi arttırmış ve insanlar arasındaki uzaklıkları azaltmıştır. Ekonomi, siyaset, iş ve eğitim alanları başta olmak üzere milletler birbirleriyle yoğun ilişkiler içine girmektedir. Bu bağlamda yeni dil öğrenmek bir ihtiyaç olmuştur.

Dil öğrenen kişiler, dilin ait olduğu milletin kültürünü de öğrenmeye başlamaktadır. Bu aşamada kişinin kafasında oluşan izlenimler imgelerin oluşmasını sağlar.

İmge, Karabulut tarafından şöyle ifade edilmiştir: Hayal ve düşüncelerimizin kelimelerle ve şekillerle aktarılmasına denir.¹

Bizce imge, kısaca belirtmek gerekirse kişinin kafasında canlanan izlenimlerdir. İnsanların ya da toplumların birbirleri üzerinde çeşitli sebeplere dayanan -tarih, siyaset, sinema, televizyon vs.- izlenimleri vardır. Bu izlenimleri sağlarken toplumların kendisini ne kadar iyi yansıtabildiği önemlidir. Dil öğretimi yapılırken yararlanılacak ders kitapları yazılırken de bu özen gösterilmelidir. Dilin zenginliği ve milletin kültürü en iyi şekilde aktarılmalıdır.

Bugün yaklaşık 250 milyon konuşanı bulunan Türkçe, dünyanın en çok konuşulan dilleri arasında yer alır.²

Türk Dünyası'nda Sovyet dönemi etkisiyle Rusça eğitimler verilmiş ve uzun süre Türkçenin kullanımı engellenmeye çalışılmıştır. Yetişen yeni nesiller, yeni dil ve kültürün etkisiyle özlerinden uzaklaştırılmak için bilinçli bir politika izlenmiştir. SSCB'nin dağılmasıyla bağımsızlığına kavuşan Türk Dünyası'nda, ana dil Türkçe tekrar önem kazanmıştır. Yeni kurulan Türk Cumhuriyetleri'nin Türkiye ile politik, ekonomik, askeri ve eğitim gibi alanlarda ilişkileri başlamıştır. Karşılıklı olarak işçilerin, iş adamlarının, öğrencilerin gelip gitmesiyle kültür aktarımı başlamıştır. Her ne kadar ortak geçmişe sahip olsak da zamanın değişimi, dağıldığımız geniş coğrafya ve ilişkiye girilen dillerin başka başka oluşları, Türkiye ile Türk Dünyası'nın diğer ülkeleri arasında farklılıklar oluşturmuştur.

Bizim bu çalışmadaki en büyük amacımız, Türk Dünyası'nda Türkiye Türkçesi öğretmek için kullanılan Türk Dünyası İçin Türkçe (Temel-Orta-İleri) Alıştırma Kitapları'nda kültürümüzün nasıl aktarıldığını araştırmaktır.

¹ Mustafa Karabulut, “İmgenin Psikanalitik Boyutu”, *Adıyaman Üniversitesi Bilim, Kültür ve Sanat Sempozyumu-II*, Adıyaman, 2-3 Nisan 2015, s. 3-4.

² Cihan Demirci, “Dünyada Yaklaşık 250 Milyon Kişi Türkçe Konuşuyor”, *Anadolu Ajansı*, 28 Eylül 2017, (Çevrimiçi), <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/dunyada-yaklasik-250-milyon-kisi-turkce-konusuyor/921506>, 16 Mayıs 2019.

Kardeş Türk Cumhuriyetleri'nde okutulan bu kitapların, orada yaşayan insanlar üzerinde oluşturacağı imgeler, ülkelerin birbiriyle olan ilişkilerini daha da yakınlaştıracaktır.

İmgenin Tanımı

İmge, birçok disiplinde araştırma konusu olarak ele alınmıştır. İmgenin, değişik alanlarda farklı anlamlar içerdiği tespit edilmiştir.

Dilimizde imge ya da imaj olarak kullanılan sözcük Latince “*imago*” sözünden gelmektedir. Dilimizde ise³ aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

“1. isim: Zihinde tasarlanan ve gerçekleşmesi özlenen şey, hayal, hülya.

2. Genel görünüş, izlenim, imaj.

3. ruh bilimi: Duyu organlarının dıştan algıladığı bir nesnenin bilince yansıyan benzeri, hayal, imaj.”

Batı'da tarih boyunca kullanılan imge, Türkçeye Tanzimat Dönemi'nden sonra girmiştir. Kelimenin Türkçedeki anlamı değişik kişiler tarafından farklı yorumlanmıştır. Bu yüzden ortak bir terim anlama ulaşılamamıştır. Örneğin şiirde imge, söz sanatı olarak kullanılmaktadır. Fakat imge bir kavramdır. Bu yüzden Can'a göre imgenin tanımı tam olarak bilinmemektedir.⁴

Edebi metinlerde imgesel anlam, okurun bilgi birikimine ve hayal gücüne bağlı oluşan ve genişleyen bir yapıdadır. Durmuş'a göre imge, açık anlamlar barındırır ve çağrışımlar yapar. Bu yüzden edebi metinleri okuyan her kişi her okuyuşunda farklı anlamlar çıkarabilir. Durmuş, imgeyi onu oluşturanın dışında, kişilerin kendi iç dünyasında oluşan bir kavram olarak tanımlar. İmge, göndericiden alıcıya giden her türlü mesajı aşarak kültürün ve önyargıların etkisiyle meydana gelir. Oluşan bu imge, değişime direnç gösterir. Milletlerin birbiri üzerinde oluşturduğu intiba, imajı oluşan o milletin dışında bir unsur olarak devam eder.⁵

Toplumlar ve kişiler kendilerine “*Ben/Biz*” derken diğer herkese “*Öteki*” demiştir. Yani insanlar Güvenç'e göre, kendileri için ben'ken başkaları için öteki olmuştur. İnsanlar ötekini hep kendilerinden farklı görmüştür. İnsanların kendisi ile ilgili algılarını ve kimliğini, ötekilerin imajı üzerinden kurduğunu belirtir.⁶

İnsanlık var oldu olalı her dönemde, kendini ifade etmek için farklı yöntemler kullanmıştır. Antik Çağlar'da, mitler ve efsanelerde “söz” kıymetliken Orta Çağ'da yazı dili öne çıkmıştır. Son yüzyılda teknolojinin gelişmesiyle görselliğin öne çıktığını görebiliriz. Böylece imge ve görsel kültür daha çok anlam kazanmıştır. Belki de dünya tarihi boyunca imgenin bu kadar kuvvetli olmadığı söylenebilir. Günümüzde önemi artan imgenin geçmişi incelendiğinde aslında çok eskiye dayandığı tespit edilmiştir. Yaklaşık on beş bin yıl önce mağara du-

³ TDK, “İmge”, *Türk Dil Kurumu*, 26 Eylül 2006, (Çevrimiçi), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cdcb35deef59.85995973, 16 Mayıs 2019.

⁴ Adem Can, “Şiir Üzerine Yapılan Çalışmalarda İmge Terimi”, *Yeni Türk Edebiyatı*, C. XII, İstanbul 2015, s. 29-59.

⁵ Mitat Durmuş, “İmge-Sembol Kavramlarını Yorumlama Projesi ve Melih Cevdet Anday Şiirinde İmge”, *Turkish Studies*, C. VI, No: 3, 2011, s. 746-747.

⁶ Bozkurt Güvenç, “Kimlik, İmaj ve Türk İmajı”, *Dünyada Türk İmgesi*, Haz. Özlem Kumrular, Kitap Yayınevi, İstanbul 2005, s. 173.

varlarına ve taşlara kazınan resimler, insanların duygularını ve yaşantılarını anlatmak amacıyla imgeler vasıtasıyla aktarılmıştır. Bu bağlamda insanlığın her dönemde kendini anlatabilmek için görsel imgelere başvurduğu tespit edilmiştir. Konuşulan dilin sözcük sayısı sınırlıyken görsel dili oluşturan imgelerin sözlüğü sınırsızdır, sözüyle imgenin ne kadar güçlü olduğunu anlayabiliriz.⁷

İmgebilimin Doğuşu, Çalışma Alanı, Yöntemi

İmgebilim, imgeler aracılığıyla bir iletişim kanalı açar. İmgebilim alanındaki çalışmalar oldukça eskidir. Antik Mısır döneminde, insanlar hiyerogliflere resim gibi piktogram ve ideogramlar yazardı. Bu çizimler; nesnelere, etkinlikleri, yerleri, fikirleri ve sembolik kavramları karşılardı. İlk çağlarda Asur, Babil, Sümer, Hitit, Kuzey Afrika, Çin ve Türk gibi uygarlıkların ideogramları kullandığı görülmüştür. Tarih boyunca medeniyetler geliştikçe imgebilime daha çok önem verilmiştir.⁸

Ulağlı'ya göre, "İmgebilim (fr. *imagologie*, ing. *Imagology*) kuramı, adını *Latince'de imaj (imge) anlamına gelen Imago ve bilim anlamına gelen Logos kelimelerinden alır.*" İmgebilim kuramının gelişimi, önemli edebiyat araştırmacıları Walter Lipmann, J.M. Carre, Rene Wellek, Hugo Dyrinck ve Daniel Henri Pageaux; sosyal psikologlardan Katz, Barly, Gilbet, Bayton, Bruner ve Campell sayesinde olmuştur. Ulağlı, farklı alanlarda yapılan çalışmalar sebebiyle imgebilimi bir tanıma sığdırmanın oldukça zor olduğunu belirtmiştir. Bu sebeple Ulağlı, imgebilimin tanımını dört farklı kategoride sınıflandırmıştır.⁹

"1- Jean Marie Carre tarafından ortaya atılan imge araştırmaları, karşılaştırmalı edebiyat içinde bir inceleme türüdür.

2- Rene Wellek tarafından öne sürülen imge araştırmaları edebiyat incelemesi değil, diğer sosyal bilimlerin alanına girer.

3- Hugo Dyrinck'e göre imge incelemeleri, edebiyat bilimi içinde özgün bir bilim dalıdır.

4- Bizim düşüncemiz ise imge araştırmaları ne edebiyatın ve tarihin ne de başka bir sosyal bilimin alt dalı değil, başlı başına bir bilim dalıdır."

Türk Dünyası İçin Türkçe (Temel-Orta-İleri) Alıştırma Kitapları'nda Türk İmgesi

Bu çalışmamızda "Türk Dünyası İçin Temel-Orta-İleri Türkçe Alıştırma ve Seçme Metinler Kitabı" incelenip içinde bulunan Türk imgeleri ve kültürüne ait unsurlar araştırılmıştır.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı yayınlarından çıkan *Türk Dünyası İçin Temel-Orta-İleri Türkçe Alıştırma ve Seçme Metinler* ders kitapları, üç ciltlik bir seridir. Serinin ilk kitabı, Türk Dünyası İçin Temel Türkçe Kitabı'nda Türkçenin başlangıç düzeyi konuları ve temel zamanların öğretilmesi amaçlanmıştır.

⁷ A. Fatoş Parsa, "İmgenin Gücü ve Görsel Kültürün Yükselişi", *Fotoğrafya Dergisi*, C. 19, 2007, s. 1-14.

⁸ Ghiulgean Mustafa, *19. ve 20. Yüzyıl Romen Romanında Türk İmgesi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2013, s. 8.

⁹ Serhat Ulağlı, "Öteki'nin Bilimine Giriş - İmgebilim, Motto Yayınları, İstanbul 2018, s. 32-33.

Serinin ikinci kitabı Türk Dünyası İçin Orta Türkçe kitabında ise temel düzeyde öğretilen konuları pekiştirmek amacıyla birleşik zamanlı fiiller ve fiil çatılarıyla ilgili alıştırmalara ve metinlere yer verilmiştir. Üçüncü kitap da iki ana bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde filimsiler, dolaylı-dolaysız cümleler ve anlatım bozuklukları işlenmiş; ikinci bölümde ise Türk kültürünü tanıtacak metinler seçilmiştir. Bu metinler konularına göre kendi içinde sınıflandırılmıştır. Ayrıca metinde geçen kelimelerin anlamlarına, içinde geçen atasözü ve deyimlere özellikle değinilip bunlarla ilgili alıştırmalara yer verilmiştir.

Türk Dünyası İçin Temel Türkçe Alıştırma Kitabı'nda Türk İmgesi

Türk Dünyası İçin Temel Türkçe Alıştırma Kitabı¹⁰ serinin ilk kitabı olduğu için asıl amaç, başlangıç düzeyi konuları ve temel zamanları öğretmektir. Özellikle kelime kök ve gövdelerini doğru eklerle kullanabilmek için alıştırmalar hazırlanmıştır. Verilen cevaplara göre soru cümleleri oluşturma, verilen sözcükleri düzenleyerek sorulara cevap verme, metni anlama soruları, doğru-yanlış soruları, master halinde verilen fiilleri uygun kipe göre çekimleme gibi alıştırmalar yer almaktadır. Alıştırma ağırlıklı olduğu için metinlere çok yer verilmemiştir. Dil öğretimine alfabeden başlanmıştır. Çokluk eki, iyelik ekleri, hâl ekleri, edatlar, isim tamlamaları, temel zamanlar, ek fiil, sayılar, saatler, günler, aylar, mevsimler gibi temel konular örneklerle ve kurmaca metinlerle anlatılmıştır.

“Arkadaşım Yavuz” başlıklı metin (A.e., s. 98) -lı/-li, -lu/-lü eklerinin öğretildiği bir tamamlama metnidir. Metinde, Yavuz isimli biri tanıtılmaktadır. Yavuz’un fiziksel özellikleri: uzun boylu, siyah saçlı, kara gözlü, beyaz tenli, çatık kaşlı, uzun bıyıklı ve güçlü kuvvetli olarak anlatılmıştır. Bu özellikler tipik Türk erkeğinin görünüşüdür. Metnin sonunda, fiziksel özelliklerinin yanında kişilik özellikleri de verilmiştir. Yavuz; sert kişilikli ve yürekli, büyüklere saygılı, küçüklere şefkatli, bilgili ve kültürlüdür. Türk kültürü için bir erkekte olması gereken en önemli özelliklerden bazıları sıralanmıştır.

“Benim Ailem” başlığı ile isim tamlamalarını öğretmek için aile ve akrabalık ilişkileri örnekler üzerinden açıklanmıştır (A.e., s. 112). Kuzen, nine, dede, dayı, hala, teyze, enişte, yeğen, kayınpeder, kayınvalide, baldız ve kayınbirader gibi akrabaların kimin neyi olduğu bağlantısıyla verilmiştir. Birçok kültürde olmayan bu kavramlar yeni öğrenenler için zor ve kafa karıştırıcı olabilir. Bu kadar ayrıntısı bulunan akrabalık sözcükleri Türklerin aile bağlarına verdiği önemi göstermektedir.

“Dün Neler Yaptınız?” başlıklı metinde (A.e., s. 232) sabah saatlerinden akşam yatana kadar geçen bir günlük sürede yapılabilecek etkinlikler anlatılmıştır. Sabah kahvaltı öncesi bakkala gidip ekmek ve gazete almakla güne başlayan kişi, hemen ardından kahvaltı yapar. Kahvaltıda ekmek, peynir, zeytin yer ve çay içer. Bunlar Türk kahvaltısının vazgeçilmez olan kahvaltılık malzemeleridir. İşe gidip çalışmasını bitirdiğinde arkadaşıyla buluşmak için

¹⁰ İbrahim Akış - Ferhat Aslan, *Türk Dünyası İçin Temel Türkçe Alıştırma Kitabı*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2008.

Taksim'e geçer. Taksim, İstanbul'un en gözde semtlerinden biri olduğundan gezmek için çok sık tercih edilir. Yemek yiyip sinemaya gittikten sonra eve döner. Kitap okuyup televizyon izleyip uyur. Böylece bir gün geçirilmiş olur.

"Atatürk'ün Hayatı" başlıklı metinde (A.e., s. 239) Atatürk'ün biyografisi verilmiştir. Metinde çekim ekleri kullanılmamış ve öğrencinin tamamlaması istenmiştir. Türk milletinin en önemli lideri olan Atatürk yaşantısıyla, kazandığı savaşlarla, zekâsıyla dünyanın en önemli devlet adamlarındandır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ve ilk cumhurbaşkanıdır. Türk milletinin birliği ve Türk devletinin varlığı için çok kıymetli bir yere sahip olduğunu bilmeyenlere anlatmak için metinde bu bilgilere yer verilmiştir.

"Atalarımız" başlıklı metinde (A.e., s. 266) Türk tarihinden bahsedilmiştir. Üç kıtada hüküm süren atalarımız dil, din, ırk farkı gözetmeden adaletli bir yönetim uygulamıştır. Müslüman, Hristiyan ve Yahudiler için cami, kilise ve havraların yapıldığı; sadece insanların değil hayvanların bile gözetildiği bir sistem kuran atalarımız tüm insanlığa örnek olmuştur.

"Erkan Öğretmen" başlıklı metinde (A.e., s. 298) Erkan öğretmenin bir günlük zamanını nasıl geçirdiği anlatılmıştır. Sabah kalkıp spor yapar ve eşinin hazırladığı kahvaltıyı yerler. İstanbul Üniversitesine gelip derslerine girer. Öğle yemeğini üniversitenin yemekhanesinde yer. Akşam eve gittiğinde akşam yemeği için eşine yardım eder. Çünkü eşi de çalışmaktadır. Eşinin de öğretmen olduğunu belirtir. Son olarak akşam eşinin yaptığı güzel tatlıları yiyip çay içerler, televizyon izlerler. Ardından kitap okuyup yatarlar. Metinde ev sorumlulukları kadındadır. Erkan öğretmen, çalıştığı için eşine yardım etse de asıl işi yapan kadındır. Türk ev hanımlarının aile içindeki konumunu gösteren bir metindir. Yemek kültürü olarak akşam yemeğinin üzerine genellikle çay içilir ve çayın yanında kuruyemiş, tatlı gibi yiyecekler tüketilir.

"Gelecek Hafta Sonumuz" başlıklı metinde (A.e., s. 326), Metin adlı kişinin hafta sonu İzmir'den arkadaşı geldiği için ona İstanbul'u gezdirmek istemektedir. İlk gittikleri yer Taksim, İstiklal Caddesi'dir. Alışveriş yapıp yemek yedikten sonra sinemaya giderler. Oradan Dolmabahçe Sarayı'na geçip fotoğraf çeker ve bir çay bahçesinde kahve içerler. Daha sonra yürüyerek Ortaköy'e geçer ve kumpir yiyip Boğaz'ı izlerler. Ertesi gün sabah erkenden kalkıp Belgrad Ormanı'na gider spor yaparlar, futbol oynarlar ve piknik yaparlar. Metinde, İstanbul'da yapılabilecek etkinlikler ve gezilecek yerlerle ilgili bilgiler mevcuttur. Özellikle İstanbul'u bilmeyen ya da merak edenler için güzel bir rehber olabilir.

Yer adları hem Türkiye'den hem de dünyanın birçok yerinden alınmıştır. Yer adlarıyla ilgili ayrıntılı bir bilgi, açıklama bulunmamaktadır. Antalya, Ankara ve İstanbul en sık tekrarlanan illerdendir. İstanbul'un semtlerinden Süleymaniye oldukça fazla vurgulanmıştır. İstanbul Üniversitesinin bulunduğu semt olduğu için dikkat çekilmek istenmiş olabilir. Yeme-içmeyle ilgili alıştırmalarda Türk mutfağındaki lezzetler ve ülkemizde yetiştirilen ya da yapılan yiyecek ve içecekler örnek olarak seçilmiştir. Özellikle kahvaltı öğünüyle ilgili birçok alıştırma bulunmaktadır. Kahvaltı öğününe ne kadar önem ver-

diğimizin kanıtıdır. Yöreyle ait meşhur yemekler, meyveler, tatlılar bölgeleriyle birlikte verilmiştir. Patates çorbası ve kıymalı makarna yemekleri tarifleriyle birlikte verilmiştir (A.e., s. 215). İçeceklerden çay ve kahve çok sık örnek olarak kullanılmıştır. Limonlu çay, şekerli-şekersiz çay; sütlü kahve, şekerli-şekersiz kahve şeklinde çay ve kahvenin nasıl tüketildiğiyle de ilgili örnekler yer almaktadır. Türk kültüründe çok sevilen ve tüketilen çay ve kahvenin örneklerde yer alması bunun göstergesidir. Sigara kullanımının olumsuz bir alışkanlık olması alıştırmalarda dile getirilmiştir.

Milletlerle ilgili hazırlanan alıştırmalarda iyi ya da kötü hiçbir algı oluşturulmaya çalışılmamıştır. Sadece Türkçe karşılıklarının öğretilmesi amaçlanmıştır. En çok adı geçen milletler: Türk, Japon, Koreli, Türkmen ve Rus'tur. Türk Dünyası'ndan ve Asya kıtasından milletlere daha fazla yer verilmekle birlikte birçok coğrafyadan milletlerin adı geçmektedir.

En sık kullanılan meslekler öğretmen, öğrenci ve doktordur. Bunların dışında çok çeşitli meslek dalına değinilmiştir. Kitapta meslek dallarına göre öğretmenin ve doktorun kendi alanlarıyla ilgili açıklama yaptığı iki metin yer almaktadır (A.e., s. 214). Öğretmen öğrencilerine, doktor ise hastalarına tavsiyede bulunmaktadır.

En çok adı geçen mekân Süleymaniye Camisi'dir. İstanbul Üniversitesinin en yakınında bulunan önemli yapılardan biridir. Genellikle örnekler İstanbul'dan seçilmiştir. Tarihi dokusu bakımından zengin olan İstanbul'daki tarihi mekânlara çok yer verilmemiştir. İstanbul dışından tek örnek Ankara'daki Anıtkabir olmuştur. En çok bahsedilen yerler arasında İstanbul Üniversitesi de bulunmaktadır.

Alıştırmaların bazılarında Türkiye için önemli, tanınmış ve ünlü isimlere yer verilmiştir: Atatürk (A.e., s. 126, 140, 343), Rauf Denktaş (A.e., s. 225), Sıkı Sabancı (A.e., s. 87, 103), Tarkan (A.e., s. 87, 134), Azra Akın (A.e., s. 102).

Boş zaman etkinlikleri olarak en çok değinilen sinema ve konsere gitmektir.

Spor etkinlikleri olarak en çok bahsedilen alan futboldur. Ülkemizde insanların en sevdiği ve ilgilendiği spor dallarından birisidir.

Tarihi bilgilerin yer aldığı etkinlikler de bulunmaktadır. Atatürk'ün 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkışı (A.e., s. 140), 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in kurulması, 1914'te I. Dünya Savaşı'nın başlaması, 1789'da Fransız İhtilali'nin yapılması, 1991'de SSCB'nin dağılması (A.e., s. 343), 1881'de Atatürk'ün doğması, 1988'de Berlin Duvarı'nın yıkılması, 1453'te Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethetmesi, 1071'de Alparslan'ın Anadolu'ya girmesi, Atilla'nın ordusuyla Avrupa'ya kadar ilerlemesi, Kurtuluş Savaşı'nda Atatürk'ün düşmanları yenmesi (A.e., s. 344) alıştırmalarda bahsedilen olaylardır. Hem dünya tarihinden hem Türk tarihinden önemli bazı olaylardan bahsedilmiştir.

Türk Dünyası İçin Orta Türkçe Alıştırma Kitabı'nda Türk İmgesi

Bu kitap¹¹ Türkçe'nin dil bilgisi konularının daha iyi kavranması için hazırlanmıştır. Bu sebeple metinlerden ziyade örnek alıştırmalara yer verilmiştir.

¹¹ İbrahim Akış - Ferhat Aslan, *Türk Dünyası İçin Orta Türkçe Alıştırma Kitabı*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2008.

Bu alıştırmalar; fiilleri ve cümleleri uygun kip ve şahıs eklerine göre çekimleme, soru cümleleri oluşturma ve uygun cevaplar verebilme, karışık cümlelerden kurallı cümle yazma, cümle tamamlama, verilen kelimelerle konu ile ilgili cümleler yazma vb. şeklindedir. Kitapta yirmi iki metin, on yedi karşılıklı konuşma bulunmaktadır. Metinlerden yedisi özgün geri kalanı kurma ya da uyarlama şeklindedir. Okuma, anlama-dinleme ve yazma çalışmaları için bu metinlerden faydalanılmıştır. Ayrıca Türk dilinin önemli bir varlığı olan deyimlerden yararlanılmıştır.

“*Üniversiteyi Kazanmalıyım*” başlıklı metinde (A.e., s. 29) lise öğrencisi olan ve sınava hazırlanan Tülin adlı kişi, doktor olmak istediğini belirtmektedir. Doktor olmak için çok yüksek bir puan almak gerektiğini vurgulayan öğrenci, sınavı kazanmak için yerine getirmesi gereken koşulları anlatır. Koşullar oldukça zorlu ve yorucudur. Bir öğrencinin istediği üniversitede okuyabilmesi için çok mücadele vermesi gerekmektedir. Bu da ülkemizdeki öğrencilerin üniversite hedeflerine çok zor ulaştığını göstermektedir.

“*Gelin Dostlarım*” başlıklı Mevlana Celaledin Rumi’ye ait şiir (A.e., s. 47) bir yazma çalışması için kullanılmaktadır. Mevlana, Türk edebiyatının dünyaca tanınan ve sevilen bir şairidir. Türk kültürünü etkileyen tasavvuf inancının en güzel örneklerini yansıtan şiirler hümanizm, dostluk, sevgi vb. temaları işler. Kitapta yer alan bu şiir Türk kültürü için olumlu bir imaj yaratabilir.

Türk edebiyatının en önemli hikaye yazarlarından Ömer Seyfettin’den uyarlanan “*Diyet*” (A.e., s. 89) başlıklı metinde fiillerin geçmiş zamanın hikayesi ile çekimlenmesi istenmiştir. Metinde Koca Ali karakteri demir ustasıdır. Babasını kaybettiği için amcası onunla ilgilenmek ister. Ali kimseye borçlu kalmamak için kendi ayakları üzerinde durmak ister. Başka şehirleri dolaşır ve mesleği olan demircilik yapar.

Metinde “*aza kanat etmek, ekmeğini alınun teri ile kazanmak, boyun eğmemek*” gibi Türk kültürünü yansıtan deyimler kullanılmıştır. Hem Türk milletinin yaşantısını göstermek için hem de dilin zengin mecazlarını öğretmek amacıyla bir örnek teşkil eder. Metnin sonunda yer alan “*İçinde mukaddes ateşten bir ışık bulunan her mucit gibi para için değil, sanatı, sanatının zevki için çalışmıştır.*” cümlesiyle sanata verilen değer vurgulanmıştır. Ayrıca başkahramanın demircilikle uğraşması Türklerin geleneksel mesleğini tanıtmaya yardımcı olacaktır.

“*Eğer Anne Olmasaydım*” başlıklı metinde (A.e., s. 114) anne olmanın insana hissettirdikleri ve çocuk bakımıyla ilgili cümleler verilmiştir. Her cümlelerin fiillerinin gelecek zamanın hikâyesinde çekimlenmesi istenmiştir.

Anne, çocuk sahibi olduğunda birçok deneyim yaşadığını ve yeni bilgiler edindiği için mutlu olduğunu belirtir. Metinde, çocuk bakımı annenin asli görevidir. Anne, çocuk bakımını zor ama duygusal açıdan tatmin edici bulur. Metindeki anne modeli Türk kültüründe sık sık rastladığımız, çocuğu için her şeyi yapan, tüm bakım sorumluluğunu üzerine alan, çocuğun her türlü ihtiyacını kendi karşılayan aşırı korumacı bir annedir. “*Tam yemek yerken salondan koşarak gelip ‘Anne burnumdaki sümügü lütfen alr mısın?’ diye bana bu*

zevki bahşeden biri olmayacaktı.” (A.e., s. 116) cümlesinden de anlaşıldığı gibi çocuğun yapması gereken kişisel işleri de anne yerine getirmektedir. Ayrıca metindeki kişi, annelik görevinin asla sona ermeyeceğini, çocuğu büyüse de torununa zevkle bakacağını belirtmiştir.

Çocuk sahibi olmanın aile ilişkilerinde de önemli olduğu belirtilmiştir. “Kayınvalidemi, oğluna neden bu kadar düşkün diye anlamamakta inat edecektim.” (A.e., s. 115) diyen metindeki kişi sonraki sayfada “Damadıma zulmetme, hayatı zehretme zevkini yaşamayacaktım.” (A.e., s. 116) der. Ardından da kız evi naz evidir, atasözünü kullanmıştır. Bu cümleler Türk aile yapısını yansıtır. Gelin, kayınvalidesinin oğluna yani kendi eşine düşkünlüğünü anlayamazken; kendisi kızına çok düşkündür ve damadına eziyet çektirme planları yapar.

Ömer Seyfettin’in “Kaşağı” (A.e., s. 128) başlıklı metninde hikaye kahramanı atları çok seven, çiftliklerinde atlarla ilgilenen bir çocuktur. Türk kültüründe atın değeri ve önemi her zaman ön planda olmuştur.

Aşık Veysel’e ait “Güzelliğin On Para Etmez” şiiri (A.e., s. 129), fiil çekimi yapmak için örnek metin seçilmiştir. Türk halk edebiyatının en sevilen ozanlarından olan Âşık Veysel’in şiiri, Anadolu kültürünü yansıtabilecek iyi bir örnektir.

“Mazi” metni (A.e., s. 131), başlığından da anlaşılacağı gibi Türkiye’nin geçmiş yıllarını anlatan bir metindir. Fiil çekimleri yapmak için seçilen örnek metin Türk yaşantısına dair birçok gelenekten bahsetmiştir. Yılbaşı akşamları kuruyemiş yiyip tombala oynamak, bayramlarda el öpüp harçlık ve şeker toplamak, açık hava sinemalarında film izlemek, komşuluk ilişkileri ve kadınların gün yapmaları vb.

Metin içinde eski günlere büyük bir özlem vardır. Yazar; otobüslerde büyüklere ve hamilelere önceden yer verildiğini, çocukların mahalle kültürü içinde, doğal ortamlarda oyun oynayarak daha mutlu büyüdüğünü, resmi bayramların daha bir coşkulu kutlandığını dile getirmiştir. Metnin sonunda daha güzel bir gelecek hayal eden yazar, hayal kırıklığına uğradığını belirtmiştir. Çok sevilen ve takdir edilen Türk geleneklerinin zamanla değişmesi yazarı memnun etmemiştir.

Reşat Nuri Güntekin’den uyarlanan “Yarım Kalan Aşk” başlıklı metinde (A.e., s. 163), Bedia isimli bir genç kızdan Rasim’e mektup yollanır. Rasim’e aşkıyı açıklayan genç kız, kendisini Rasim’in artık nişanlısı sayıldığını söyler. Babası çok tutucu olduğu için sokağa çıkamayan Bedia, büyüyünce Rasim ile evlenmek istediğini açıklar. Rasim bir süre Bedia’yı görmeden mektup yoluyla haberleşir ve zamanla ona aşık olur. Bir gün anne oğluna gelen mektupları görerek babanın yanına gider ve “-Oğlumuz Bedia adında bir kız musallat olmuş. Oğlumuz elden gidiyor. Bir çare bul.” (A.e., s. 165) diyerek babadan yardım ister. Hikâyenin sonunda mektupları yazanın baba olduğunu görürüz. Baba mektuplar sayesinde oğlanın yeni yazıya alışmasının daha kolay olduğunu açıklar.

Metinde, Rasim bilmeden babasıyla mektuplaşmıştır. Birbirini henüz görmeden aşık olmak, araçlar vesilesiyle haberleşmek, mektuplaşmak özellikle Osmanlı döneminde normal bir olay olarak karşılanmaktadır. Kadın ve er-

keğın bir arada olmasının hoş karşılanmadığı bu dönemde iletişim mektuplarla sağlanırdı. Kadın erkek ilişkilerinde, kadının bir erkeğe cevap vermesi hoş karşılanan bir durum değildir. Annenin erkek çocuğu için hayali de olsa bir kız arkadaşının olmasına verdiği tepki yukarıdaki alıntı cümlede de görülmektedir. Bir kızla yazışırken bile oğlunun kandırıldığını, oğlunun elden gittiğini söyleyen annenin sözlerinden kadının ikili ilişkilerdeki yeri ve değeri anlaşılmaktadır.

TRT muhabiri ile Prof. Dr. Kerim Pekbilir arasında geçen diyalogda (A.e., s. 208) ramazanların nasıl geçtiği konuşulmaktadır. Metinde bulunan fiillerin uygun zamanda çekimlenmesi istenmiştir. Hem dil bilgisi çalışmalarının yapıldığı hem de “*eski İstanbul*” diye belirttikleri İstanbul’da geçmiş yıllarda ramazanların çok daha güzel geçtiği anlatılmıştır.

Türk ve İslam dünyası için ramazan ayının özel bir yeri vardır. Hem dini hem kültürel olarak yerine getirilen gelenekler keyifle karşılanır. Profesör; ramazanlarda insanların yardımlaştığını, konaklarda iftarlar verildiğini, çocuklara “*diş kirası*” adı altında hediyeler verildiğini, geleneksel Türk tiyatrosu -özellikle Karagöz oyunu- gösterilerinin yapıldığını anlatmıştır.

“*Sarı Kız*” başlıklı metin (A.e., s. 236), Edremit bölgesinde bilinen bir efsanedir. Efsanede, babası ile yaşayan Sarı Kız düzgün, namuslu bir kızdır. Sarı Kız büyüdüğünde köyün erkekleri ona ilgi duymaya başlar, fakat Sarı Kız kimseyle görüşmek, evlenmek istemez. Kendini Allah yoluna adayan kız, dünya işlerinden uzak olmak ister. Köyün erkekleri, kimseyle birlikte olmak istemeyen Sarı Kız hakkında dedikodu çıkarırlar. Namussuzlukla suçlanan Sarı Kız’ın babasının yanına gidip “*Ya namusunu temizle ya çek git buradan. Kızın kötü yoldadır.*” diyerek tehdit ederler. Sarı Kız’ın babası “*Gerçekten bu lekeyi temizlemek gerek.*” (A.e., s. 237) diye düşünerek kızını Kaz Dağı’na çıkarır, öldürmeye kıyamadığı için onu orada yalnız bırakır ve köyüne döner. Efsaneye göre Sarı Kız orada münzevi bir hayat sürer. İlerleyen zamanlarda Sarı Kız’ı gördüğünü iddia eden kişiler babaya kızını öldürmediği için tepki gösterirler. Baba kızını yalnız bıraktığı için pişmandır ve onu bulmak için Kaz Dağı’na tekrar gider. Kızını bulan baba onun erdiğini düşünür ve kızına iftira atıldığını anlar. Kızıyla sohbet eder, namaz kılar. Kızını geri dönmeye ikna etmeye çalışır. Sarı Kız dönmeyeceğini, Edremit halkına beddua ettiğini söyler.

Hikâyede, Türk toplumunda namus kavramının ne kadar önemli olduğu öne çıkmaktadır. Hiçbir kabahati olmamasına rağmen bir kıza namus konusunda iftira atılması bile ölmesini istemeye yetmektedir. Metinde, hakkında söylenen kötü sözlere hemen inanıp kızını öldürmeyi düşünen bir baba görmekteyiz. Ayrıca güçlü bir imana sahip olan Müslüman bir kişinin ermesi söz konusudur. İslam kültürünün bir yansıması olan “*ermiş*” kavramı metinde geçmektedir.

Bazı alıştırmalarda Türk gelenekleriyle ilgili bilgi bulunmaktadır: Türk misafirperverliği (A.e., s. 14), geç saatlerde sokağa çıkılmaması gerektiği (A.e., s. 22), yeni gelen komşulara “*hoş geldine gitmek*” (A.e., s. 269), uyumadan önce dua etmek (A.e., s. 185), akşam yemeklerinden sonra bir fincan Türk kahvesi içmek (A.e., s. 235).

Türk Dünyası İçin İleri Türkçe Alıştırma ve Seçme Metinler Kitabı'nda Türk İmgesi

Üç ciltlik serinin son kitabı Türk Dünyası İçin İleri Türkçe Alıştırma ve Seçme Metinler Kitabı,¹² iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde filimsiler, dolaylı-dolaysız cümleler ve anlatım bozukluğu konularını kavrayabilmek için alıştırmalar ve örnek metinler seçilmiştir. Bu kısmın incelemesi konularına göre “eğitim, alışkanlıklar, spor, yer adları, gelenek-görenek, boş zamanlarda yapılan etkinlikler ve kurallar” başlıkları altında toplanacaktır. Ayrıca birinci bölümde dokuz metin ve Türk edebiyatına ait beş şiir kullanılmıştır. Metinlerin içinde bulunan Türk imgeleri araştırılacaktır.

İkinci bölüm İleri Türkçe Seçme Metinler kitabı ise kendi içinde on bir bölüme ayrılmıştır. Bölümler: “Atatürk, Türk Dünyası Ortak Motifleri, Geleneksel Türk Sanatları, Adım Adım Türkiye, Tadım Tadım Türkiye, Rüya Şehir İstanbul, Bilim ve Teknik, Sağlık, Öyküler, Dillerde Nağme Türkçe, Şiirler.” olarak ayrılmıştır.

Her bir metnin ardından metinlerde geçen bilinmeyen kelimeler ve deyimlerle ilgili çalışmalar bulunmaktadır. Ayrıca metinlerle ilişkili okuma-anlama ve sözlü-yazılı anlatım çalışmaları da eklenmiştir. Bu metinlerde bulunan geleneksel yapı ve Türk imgelerinin nasıl yer aldığı incelenecektir.

“Anne ve Çocuk” başlıklı metinde (A.e., s. 39) bir çocuğun nasıl büyüdüğü ve annenin yaptığı fedakarlıklar anlatılmaktadır. Anne, korumacı ve çok ilgili; çocuk ise kıymet bilmez ve şımarıktır. Metne göre anne, ölene kadar çocuğuyla sıkı ilişki içindedir. Fakat çocuk kafasına buyruk yaşar. Annesinin sözünü dinlemek istemez. Zamanı gelip anne vefat ettiğinde de yaptıklarına pişman olur.

Eğitimle ilgili kısımların bulunduğu alıştırmalarda geçen “Sınavı kazanmak istiyorsan çok çalışmalısın.” (A.e., s. 49), “Biricik arzumuz bu yılki sınavı kazanmak ve iyi bir bölüme girmemizdir.” (A.e., s. 57) gibi cümleler üniversite sınavını kazanmanın zorluğunu ve iyi bir bölüme yerleşmenin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Gelenek-göreneklerimiz yer aldığı alıştırmalar: büyüklerimize karşı saygılı olmak (A.e., s. 4), yeni taşınan komşuya ziyarete gitmek (A.e., s. 8), bayramda el öpmek (A.e., s. 21), yemekten sonra tatlı yemek (A.e., s. 23).

Alışkanlıkların yer aldığı alıştırmalar: kitap okuma (A.e., s. 6, 50), şiir okuma (A.e., s. 7), içki ve sigaranın zararları (A.e., s. 7, 50, 51), spor yapma (A.e., s. 51).

Kitabın ikinci bölümünün ilk kısmı, Atatürk'ün fikirleri ve ülkemiz için yaptıklarını anlatmaya ayrılmıştır. İlk metin Atatürk'ün halka seslendiği “Onuncu Yıl Nutku'dur.”

“Atatürk'ümüz” başlıklı metin (A.e., s. 67), Atatürk'ün ölümünün üzerine yazılmıştır. “O kendi vücudu ile beraber kaybolacak fâni bir milletin değil, kendi manasıyla beraber yaşayacak ebedi bir milletin kurtarıcısıdır.” sözleriyle Peyami Safa, Atatürk ölse de onun Türk milleti için yaptıkları ve millete aşılacağı ilericiler için fikirlerin her zaman yaşayacağını söylemektedir. Atatürk'ün ölümü ardından duyulan derin acıyı ve ona verilen kıymeti anlatan bir metindir.

¹² İbrahim Akış - Ferhat Aslan, *Türk Dünyası İçin İleri Türkçe Alıştırma ve Seçme Metinler Kitabı*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2008.

Kitabın ikinci bölümünün ikinci kısmı, “*Türk Dünyası Ortak Motifleri*” başlığı altında toplanan on iki metinden oluşmaktadır. Burada yer alan metinler Türk tarihi ve Türk edebiyatı hakkında bilgi veren önemli metinlerdir. Sadece Türkiye Türklerini değil bütün Türk Dünyası’nın ortak malı olarak kabul edilen metinlerdir.

Bu bölümdeki ilk metin, Prof. Dr. Muharrem Ergin’e ait Türk Dünyası için muazzam bir öneme sahip Orhun Abideleri yazısıdır. “*Orhun Abideleri*” başlıklı metinde (A.e., s. 73), abidelerin nerede olduğu ve Türk milleti için neden bu kadar kıymetli olduğu açıklanmıştır.

“*Oğuz Kağan Destanı*” başlıklı metin (A.e., s. 74), Hun Türklerine ait Oğuz Kağan Destanı’ndan alınmış hikâyelerden oluşur. Oğuz Kağan’ın ne kadar iyi bir lider olduğu, askeri başarıları ve fethettiği yerlerde yeni Türk boylarını yerleştirmesini anlatır. Metinde “*gök tüylü ve gök yeveli erkek kurt*”la karşılaşan kağan sefere birlikte gider. Türk mitolojisinde ve Türk destanlarında önemli bir yere sahip olan bozkurt motifi bu metinde de görülmektedir.

“*Geleneksel Sporumuz Cirit*” başlıklı metinde (A.e., s. 76), Orta Asya’da başlayıp Anadolu’ya kadar gelen, hatta Avrupa, Arabistan gibi ülkelere yayılan geleneksel ata sporumuz cirit tanıtılmaktadır.

“*Yağlı Güreşlerimiz*” başlıklı metin (A.e., s. 80), Türk kültürünün önemli geleneksel sporlarından yağlı güreş hakkında ayrıntılı bilgi içermektedir. Metinde Kırkpınar güreşlerinin nasıl ortaya çıktığı, pehlivan sözünün kökeni ve ne amaçla kullanıldığı, nerelerde ve nasıl oynandığı, güreş kuralları ve güreş sporu için önemli bazı terimler açıklanmıştır.

M. Şakir Ülkütaşır’ın bir yazısından düzenlenen “*Nasrettin Hoca*” başlıklı metinde (A.e., s. 85), Türk edebiyatının çok önemli kişilerinden biri olan ve fıkralarıyla tanınan Nasrettin Hoca ile ilgili bilgi verilmiştir. Hayatı, ölümü ve türbesi, tüm dünya tarafından tanınıp sevilen bir kişilik olmasından bahsedilmiştir.

“*Hidrellez*” başlıklı metin (A.e., s. 98), Türk geleneklerinde çok önemli bir yere sahip olan Hidrellez Bayramı’nı anlatmıştır. İslam inancında ölümsüz olduğuna inanılan Hızır ile İlyas peygamberlerin buluştuğu gün olarak kabul edilen 6 Mayıs, bahar bayramıdır. Metinde, Hidrellez Bayramı’nda yapılan törenler ve Hidrellez’in Türk Dünyası için öneminden bahsedilmiştir.

“*Türk Hamamları*” başlıklı metin (A.e., s. 106), Anadolu’da ve Türk kültüründe hamamın yerini anlatmaktadır. Metin hamamın tarihi ile başlar. Anadolu’da bilinen en eski hamam 12. yüzyıl başlarında yapıldığı düşünülen Artuklular zamanına aittir. Hamam asıl değerini Osmanlı Devleti zamanında görmüştür. Özellikle İstanbul’da üç yüze yakın hamam bulunmaktadır. Metinde, günümüzde kullanılan büyük ve önemli hamamların bilgisi ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. Ayrıca hamamda hangi malzemelerin kullanılacağından da bahsedilmiştir: “*Havlu, şampuan, sabun, takunya, örme sabun bezi, bakır tas ve kıldan bir kese.*” (A.e., s. 108). Hamam kültürü anlatılırken Osmanlı’da önemli bir meslek dalı olan “*tellak*” ile ilgili de ayrıntılı bilgi verilmiştir. Usta-çırak ilişkisiyle yetiştirilen tellaklar, hamama gelen müşterilerle ilgilenip onları keseleyip yıkayan kişilere denir.

“*Kerem ile Hamlet*” metninde (A.e., s. 111), Türk halk edebiyatının sözlü gelenek ürünlerinden Kerem ile Aslı hikâyesiyle Shakespeare’e ait Romeo ve Juliet ile Hamlet oyunları karşılaştırılmıştır.

Kerem de Romeo da sevdiği kızlara kavuşamayan ve aşk ızdırabı içinde can veren kişilerdir. Yaşadıkları aşk bakımından ne kadar birbirine benzese de metinde asıl vurgulanan Hamlet ile arasındaki benzerliktir. Hamlet’in mezar sahnesi ve kurukafa ile karşılaşım konuştığı bölümlerin çok benzeri Aslı ile Kerem hikâyesinde yer almaktadır. Kerem’in âşıklık geleneği içinde, sazı ile şiir söyleyip kurukafayla konuşması ve ölümün felsefesini yapması iki eser arasında benzerlik sağlamaktadır. Bu örneklerden yola çıkarak metnin yazarı, Shakespeare’in dünyaca ünlü Hamlet’inin Doğu edebiyatından esinlenerek yazıldığını iddia etmektedir.

Kitabın üçüncü kısmı geleneksel Türk el sanatlarına ayrılmıştır. Türk kültüründe güzel sanatlar Batı kadar gelişme gösteremese de özellikle Selçuklu ve Osmanlı Devleti zamanında farklı alanlarda kendini göstermiştir.

Bu kısım “*Geleneksel Türk Sanatları*” başlığını taşımaktadır (A.e., s. 116). “*Ebru, cilt sanatı, minyatür, hat, çini, tezhip, taş işleciliği, ahşap işleme ve sedef, cam işçiliği*” alt başlıklarıyla (A.e., s. 116-121) bu sanat dalları ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Metinde, bu sanat dallarının tarihi gelişimi, hangi alanlarda kullanıldıkları ve nasıl yapıldıkları gibi bilgiler anlatılmıştır. Ayrıca günümüzde nerelerde ve ne şekilde devam ettiğinden de bahsedilmiştir. Günümüzde hala örneklerini gördüğümüz eserler, tarihin bir yansımasıdır. Türk kültürünü ve zevkini yansıtan eserler farklı kültürler tarafından da ilgi görmektedir. Tezhip, hat sanatı, minyatür gibi bazı sanat dallarına eski ilgi azalsa da ebru, çinicilik, cam işçiliği gibi dallar hala yaşamaktadır.

Kitabın dördüncü kısmı, Adım Adım Türkiye başlığını almıştır. Bu kısımda Türkiye’nin farklı bölgelerini tanıtan metinler yer almaktadır. Şehirleri tanıtırken o bölgenin en çok öne çıkan yönüne dikkat çekilmiştir.

Türk kültürünün, Mevlevilik inancının ve tasavvuf edebiyatının en önemli isimlerinden Mevlânâ’nın biyografisinin bulunduğu “*Mevlânâ Celaleddin-i Rumi*” başlıklı metin (A.e., s. 147) oldukça dikkat çekicidir. Belh’te doğan Mevlânâ hayatının ilerleyen dönemlerinde Konya’ya gelerek buraya yerleşir. Konya’nın simgesi olan Mevlânâ sadece İslam inancı ve Türk edebiyatında değil tüm dünya tarafından bilinen, ilgi gören bir kişidir. Metinde Şems-i Tebrizi ile ilişkisinden ve mesneviyi yazmasından da bahsedilmektedir.

Metnin son kısmında Mevlânâ’nın öğretileri bir kısma ile anlatılmıştır. Böylece Mevlevilik geleneklerinden bahsedilmiştir.

“*Peygamberler Şehri Şanlıurfa*” metni (A.e., s. 156), tarihi yapısıyla ülkemizin dikkat çeken şehirlerinden Şanlıurfa’nın anlatıldığı bir metindir. Kur’an ayetlerinde adı geçen Hz. Nuh, Hz. Âdem, Hz. İbrahim gibi birçok peygamberin bu şehirde kıssaları bulunmaktadır. Bu yüzden Şanlıurfa’ya efsaneler şehri de denmektedir. Mimari yapısı, çarşı ve pazarlarıyla da meşhur olan şehir adeta eskiyle yeninin bir birleşimidir. Metinde tarihi handan Kazzaz Pazarı’na birçok alışveriş mekânı anlatılmıştır. Bu çarşılar, terziler tarafından

dikilen kıyafetler, kilim, halı, keçe, kürk, acı biber, isot, bakır kaplar satılmaktadır. Ayrıca her derde şifa bitkiler ve usta kuyumcuların elinden çıkmış takılar satılmaktadır.

Şehirde Roma döneminden kalma tarihi eserler, Ulu Cami ve İslam dünyasının ilk üniversitesi olan medrese, Balıklı Göl, Harran evleri gibi gezilmesi gereken yerler hakkında tavsiyeler verilmiştir.

Urfa ayrıca yemekleri ve sıra geceleriyle ünlü olan şehrimizdir. Sıra gecelerinin nasıl yapıldığı ve neler yendiği ayrıntılarıyla anlatılmıştır.

“*Yıldırım Beyazıt’ın Adağı: Bursa Ulu Cami*” başlıklı metinde (A.e., s. 163), Osmanlı başkentlerinden biri olan Bursa şehri ile ilgili bilgi verilmektedir. Bursa hanların, hamamların, kapalı çarşıların ve eski camilerin bulunduğu bir şehir olarak anlatılmıştır.

“*İshak Paşa Sarayı*” başlıklı metinde (A.e., s. 167) hem saraydan hem de Ağrı Dağı’ndan bahsedilmiştir. Efsanelerin dağı olan Ağrı, Türkiye’nin en yüksek dağlarından biridir. Bir rivayete göre zirveye çıkan taşlaşmaktadır.

“*Safranbolu Evleri*” başlıklı metinde (A.e., s. 170) Çandaroğulları Beyliği’nden kalan, ilk Anadolu Türk mimarisi örnekleri olan Safranbolu evleri anlatılmıştır. Evlerin mimarisinde geyik boynuzu kullanılmaktadır. Metinde bununla ilgili bir efsaneden bahsedilmektedir.

Kitabın beşinci kısmı, Tadım Tadım Türkiye başlığını almıştır. Türk mutfağı hakkında bilgi veren bu bölüm, en meşhur yiyecek ve içeceklerimizi içermektedir.

Bu kısmın ilk metni “*Türk Mutfak Kültürü*” başlıklı metindir (A.e., s. 189). Bu metin alt başlıklara ayrılarak yeme-içme kültürüyle ilgili ayrıntılı bilgilere yer vermiştir.

“*Beslenme biçimleri kültürel, coğrafi ekonomik ve ekolojik sürece göre şekillenir.*” (A.e., s. 189). Zengin bir coğrafyaya ve kültüre sahip olan Anadolu’da yemek ve içecek çeşitleri çok fazladır. Türk mutfağı dünyanın en zengin mutfaklarından biridir. Türk mutfağı yöresel ve farklı lezzetlerle dünya mutfağına birçok yeni lezzet katmıştır. Yemekler genellikle tahıl, sebze ve et ağırlıklıdır. Meyve, tatlı ve çerez çeşitleri de boldur.

“*Mutfak*” alt başlığında yemeklerin yapıldığı ve yenildiği oda, mutfak anlatılmıştır. “*Öğünlerde Yenilen Yiyecek ve İçecekler*” (A.e., s. 190) alt başlığında öğün sayısı ve bu öğünlerde neler yendiği anlatılmıştır. Osmanlı döneminde kuşluk ve akşam olmak üzere iki öğün yenirken günümüzde; sabah -kahvaltı-, öğle, akşam ve hatta yatsılık öğünleri bulunmaktadır.

Kahvaltıda zeytin, peynir, ekmek, reçel, bal, pekmez, yumurta, sucuk; mevsimine göre domates, salata, biber; içecek olarak da çorba, çay, süt tüketilir. Dünyanın birçok mutfağına göre çok zengin bir kahvaltı sofrası mevcuttur.

Öğle yemeğinde çorba, tencere yemekleri ve salata gibi hafif yiyecekler tüketilir.

Akşam yemeği ise bütün aile bireylerinin masa etrafında toplandığı önemli bir öğün olduğundan çorba, ana yemek, salata, tatlı gibi yiyecekler yer alır.

Uzun kış gecelerinde, akşam yemeğinin üstüne kuruyemiş, meyve ve çerezin tüketildiği yatsılık öğününde de atıştırılacak bir şeyler yenilir.

“Belirli Zamanlara Özgü Yiyecek-İçecek” alt başlığında (A.e., s. 191) nişan, düğün, sünnet, ölüm, dinî bayramlar ve ramazan ayı gibi özel zamanlarda imece usulü yapılan yemeklerden bahsedilmiştir. Yemeklerin dışında doğum, düğün ve cenaze evinde uygulanan törenler de anlatılmıştır.

Kitabın altıncı kısmı, Rüya Şehir İstanbul başlığını taşımaktadır. Toplamda on metnin olduğu bu kısımda İstanbul’un önemli değerleri ve tarihi eserleri tanıtılmıştır.

“Fatih’in Açıklamalı Vasiyeti” metninde (A.e., s. 208), en önemli Osmanlı padişahlarından Fatih Sultan Mehmet’in vasiyeti açıklanmıştır. Kişisel servetini, İstanbul’un refahı ve yardıma ihtiyacı olan insanları için vakfa bağışlamıştır. Yoksullara ve şehit ailelerine aşevi yaptırılmış; ihtiyacı olan hastalara doktor, sokakların temizliği ve düzeni için görevliler tutulmuştur. O dönemde sosyal devlet anlayışının en güzel örneğini oluşturan bu vasiyet sayesinde, bilmeyenler Türk milletinin ne kadar hayır sahibi insanlar olduğunu anlayacaktır.

“Ayasofya Efsaneleri” başlıklı metinde (A.e., s. 210) Ayasofya Camisi’nin yapılış hikayeleri anlatılır. Üç farklı hikâyeden biri İslam dinine uygun olan biçimdir.

“Gravürlerde İstanbul Kahvehaneleri” başlıklı metinde (A.e., s. 218), Osmanlı zamanında özellikle İstanbul’da elçiler, ressamalar ve gezginler gravürlerle dönemin yaşantısını yansıtmışlardır. Metinde dikkat çekilen nokta kahvehane yaşantısıdır.

“Kuş Köşkleri” başlıklı metinde (A.e., s. 232), Osmanlı döneminde başta kuşlar olmak üzere birçok hayvana duyulan sevgi ve ilgi anlatılmaktadır. Bursa’da Leylek Hastanesi ve Üsküdar’daki Kediler Hastanesi’nin dünya da eşine rastlamak mümkün değildir (A.e., s. 234).

Kitabın yedinci kısmı Bilim ve Teknik başlığını almıştır. Bu bölümde altı metin bulunmaktadır.

“Bir Dâhiyle Konuşmak” başlıklı metinde (A.e., s. 245), Prof. Dr. Oktay Sinanoğlu tanıtılmıştır. Fizik, kimya, matematik ve biyoloji üzerine çalışan ve çözölemeyen birçok problemi çözen Sinanoğlu 26 yaşında Yale Üniversitesinin en genç profesörü unvanını taşımaktadır.

Kitabın sekizinci kısmı “Sağlık” başlığını almıştır. “Yoğurt” başlıklı metin (A.e., s. 264), Türk kültürünün en çok sevilen ve tüketilen besinlerinden yoğurdun nasıl yapıldığı, faydaları ve dünyada tanınmasıyla ilgili bilgi vermektedir.

Dokuzuncu kısım Öyküler başlığı altında verilmiştir. Bu kısım dört kısa öyküden oluşmaktadır. “Hapı Yutmak” başlıklı metin (A.e., s. 274), Türkçede çok kullanılan hapı yutmak deyiminin hikâyesini anlatmaktadır.

“Biz Seni Uyanık Bilirdik” hikâyesi (A.e., s. 285) Osmanlı padişahlarından Kanunî Sultan Süleyman döneminde geçen bir olayı anlatır. Metne göre evine hırsız giren kadın, padişahın sorumlu olduğunu iddia ederek huzura çıkar. Hikâyede ülkesini koruyan ve adaletli davranan bir Osmanlı padişahı bulunmaktadır. Halk da padişahına güvenmektedir.

Onuncu kısma Dillerde Nağme Türkçe başlığı verilmiştir. Bu kısımda iki metin örneği bulunmaktadır.

“*Türk Müzik Kültürü*” (A.e., s. 296) başlığı altında Türk müziğinin geçmişten günümüze çeşitleri açıklanmıştır. Geleneksel Yerel Müzikler, Halk Müziği (A.e., s. 296), Osmanlı Müziği, Halk Müziği Dizileri (A.e., s. 297), Mehter Müziği (A.e., s. 298), Dini Müzikler, Çağdaş Türk Sanat Müziği (A.e., s. 299), Popüler Müzikler (A.e., s. 300) olmak üzere sekiz farklı bölüme ayrılmıştır.

On birinci kısım Türk edebiyatının önemli şairlerine ait şiir örneklerine ayrılmıştır. Bu kısımda bulunan şairler: Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın “*Türkçe Kattında Yaşamak*” (A.e., s. 308), Yahya Kemal Beyatlı'nın “*Bir Başka Tepeden*” (A.e., s. 310), Kemalettin Kamu'nun “*Gurbet*” (A.e., s. 310), Necip Fazıl Kısakürek'in “*Kaldırımlar*” (A.e., s. 311), Atilla İlhan'ın “*Ben Sana Mecburum*” (A.e., s. 313), Cahit Sıtkı Tarancı'nın “*Abbas*” (A.e., s. 315), Faruk Nafiz Çamlıbel'in “*Çoban Çeşmesi*” (A.e., s. 316), Ziya Osman Saba'nın “*Eller*” (A.e., s. 317), Behçet Necatigil'in “*Evler*” (A.e., s. 318), Cahit Külebi'nin “*Hikâye*” (A.e., s. 320), Orhan Veli Kanık'ın “*İstanbul Türküsü*” (A.e., s. 321), Yavuz Bülent Bakiler'in “*Laleli-Aksaray*” (A.e., s. 322), Ahmet Muhip Dıranas'ın “*Serenad*” (A.e., s. 323) şiirleridir.

Sonuç

Türk Dünyası İçin Temel, Orta, İleri Türkçe Alıştırma ve Seçme Metinler kitapları Türk imgesi açısından incelenmiştir. İnceleme sonucunda alıştırma ve metinler hakkında genel değerlendirme yapmak için konularına göre gruplandırılmıştır. Gruplar: mekânlar (ülke, şehir, tarihî yerler), aile yapısı, eğitim-iş, tarih, gelenekler, inanç, bayram-kutlama-şenlik, spor, sanat-zanaat, yeme-içme, ünlü kişiler, Türklerin karakteristik yapısı, boş vakitlerde yapılan etkinlikler, edebiyat, hayvan hakları şeklinde sınıflandırılmıştır.

• Kitapların asıl amacı dil bilgisini öğretmektir. Bu yüzden ilk iki kitap alıştırma ağırlıklıdır. Metin seçiminde ise kurma metinler tercih edilmiştir. Az da olsa karşılıklı konuşmalara yer verilmiştir. Serinin son kitabında ise özgün metinlere yer verilmiş ve Türk kültürünü tanıtacak çok iyi örnekler seçilmiştir. Kitaplar, Türk Dünyası için hazırlandığından başka ülkelerde yaşayan Türk kardeşlerimizin dikkatini çekecek ortak kültür öğelerine de sahiptir.

• Yer seçiminde ayırım yapılmaksızın dünyanın birçok ülkesinden ve Türkiye'nin birçok şehriden örnekler yer verilmiştir. Amerika, Avrupa, Afrika ve Asya Kıtası'ndan ülkeler alıştırma için de geçmektedir. Fakat daha çok Türk Dünyası'nın da içinde bulunduğu Asya Kıtası'ndan örnekler ağırlık verilmiştir.

Türkiye'deki şehirlerden ise sık adı geçen yerler: İstanbul, İzmir, Ankara, Antalya'dır. Mersin, Marmaris, Bodrum, Çanakkale ve Bursa -Uludağ- gibi şehirlerse tatil için tercih edilecek yerler olarak bahsedilmiştir.

İstanbul şehri birçok ilçesiyle hem alışırmalarda hem de metinlerde anlatılmaktadır. Tarihi dokusu ve mimari yapısı, gezilecek semtleri, meşhur mekânları ve kahvehaneleri ile tanıtılmıştır. İstanbul Üniversitesinin bulunması ve tarihi eser mimarisi yönünden zengin olan semtlerden Süleymaniye, Beyazıt, Fatih ve Sultanahmet birçok yerde karşımıza çıkmaktadır. Bunun dışında gezilecek yerler olarak Taksim, Üsküdar, Kadıköy ve Sarıyer -Belgrad Ormanı-

gibi semtlerin adı geçmektedir. İstanbul'un daha iyi anlatılması ve tanıtılması için üçüncü kitapta *"Rüya Şehir İstanbul"* başlığıyla bir bölüm ayrılmıştır.

- Aile yapısı genellikle çekirdek aileden oluşur. Anne-baba çalışır, çocuklar da okula gider. Dışarı işleriyle baba ilgilenirken anne ev işleriyle meşgul olur. İhtiyaç olduğunda baba, anneye yardım eder. Fakat çocuklar genellikle ev sorumluluğu almazlar. Yemek yapan, sofrayı hazırlayan, temizlik yapan, çocuk bakan evin hanımıdır. Çalışmayıp ev hanımı olan kadınlar da mevcuttur.

Anneler çocuk yetiştirirken her şeye fazla karışan bir görüntü çizmektedir. Çocuğun her türlü işini anne yapmakta ve kendine bağımlı yetiştirmektedir. Çocuklar büyüse de annelik görevi hiç bitmeyeceği için yine yakından ilgilenip çocuğuna yardımcı olmak ister. Toruna da bakarak yaşlılık vaktini bekler. Yaşlandığında ise çocuğundan ilgi ve bakım ister.

Metinlerde, kayınvalide-gelin ilişkilerinin gergin olduğunu sezdirecek cümleler geçmektedir. Kayınvalide olmanın geline veya damada hayatı zorlaştırmak için bir hak olduğu izlenimi oluşturulmuştur.

Akrabalık bağlarının anlatıldığı metinler, akrabalık için kullandığımız sözcükleri açıklamak için verilmiştir. Teyze, amca, kuzen gibi bağlar birçok kültürde bulunsa da yeğen, hala, dayı, dünür, enişte ve baldız gibi kavramlar birçok toplumda kullanılmayan akrabalık sözcükleridir. Bu kadar çeşitliliğin bulunması Türklere akrabalık ilişkilerinin güçlü kişilerin birbirine bağlı olduğunu göstermektedir.

- İş ve eğitim alanında en çok dikkat çeken nokta öğrencilerin çok ders çalışmak zorunda oluşudur. Birçok alıştırmada iyi bir okul kazanmak, üniversiteye girebilmek için ya da mezun olabilmek için öğrenciler çok ders çalışmalıdır. Türkiye'de üniversite okuyup uzmanlaşmak için yurt dışına gitmek isteyen öğrenci örneği bulunmaktadır. Yurt dışından döndükten sonra kendi alanında yenilikler yaparak iş imkânını geliştirmek istendiği belirtilir. Bunun yanında Türkmenistanlı bir öğrenci tıp eğitimi almak için İstanbul Üniversitesine gelir ve ülkesine geri dönerek mesleğini layıkıyla yapmaya çalışır.

Alıştırmalarda adı sık geçen meslekler ülkemizde gözde olan mesleklerdir. Bunların başında öğretmen, doktor, mühendis ve avukat gelir. Türkiye'de bu bölümleri kazanabilmek için çok çalışıp yüksek puanlar almak gerekmektedir. Kazandıktan sonra mezun olmak da hiç kolay değildir. Bu yüzden günümüzün değerli meslek dallarındandır. Ayrıca mimar, asker, polis, kuaför, gözlükçü, çiftçi, postacı, kasap, bakkal, simitçi, gazeteci, sekreter, memur, yazar, otobüs şoförü, çiçekçi, garson ve hademe gibi meslek dallarına da değinilmiştir.

- Kitaptaki metin ve alıştırmalarda Türkiye ve dünyadaki önemli olayların bahsedildiği tarihi bilgiler verilmiştir. Dünya tarihi ile ilgili bilgiler alıştırmalarda yer alır. Fransız İhtilali, SSCB'nin dağılması, Berlin Duvarı'nın yıkılması gibi önemli olaylara yer verilmiştir. Türk tarihi ile ilgili alıştırmalarda geçen bilgiler ise: Atatürk'ün Samsun'a çıkışı, Cumhuriyet'in kurulması, I. Dünya Savaşı'nın başlaması, Atatürk'ün doğması, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethetmesi, 1071'de Alparslan'ın Anadolu'ya girmesi ve Atilla'nın ordusuyla Avrupa'ya kadar ilerlemesi gibi örneklerdir.

Metinlerde anlatılan tarihi olaylar Osmanlı dönemi, Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla ilgilidir. Fatih Sultan Mehmet'in vasiyetinin anlatıldığı metinde dönemin devlet anlayışı ve yönetiminden bahsedilir. Ayasofya'nın camiye dönüştürülmesinin hikâyesi, Hezarfen Ahmet Çelebi metninde Osmanlı döneminde yapılan bilimsel çalışma, Mısır Çarşısı'nın tarihi, Tulumbacılar metninde itfaiye teşkilatının geçmişi, Urfa ve Bursa şehirlerinin tarihi, metinlerde ayrıntılı şekilde anlatılmıştır.

Atatürk ve yaptığı işleri anlatmak için üçüncü kitapta ayrı bir bölüm bulunmaktadır. Cumhuriyet'in kurulması için ne kadar zorlu bir savaş verdiğimizizi, Atatürk'ün dâhi kişiliğini ve Türkiye için önemini anlatan metinler yer almaktadır.

Tarihi metinlerden yola çıkılarak Osmanlı Devleti olsun Türkiye Cumhuriyeti olsun, Türk tarihinin zaferlerle dolu olduğu anlaşılmıştır. Türk yöneticiler halkını seven, adaletli kişilerdir. Metinlerde kurulan Türk devletlerinin çeşitli coğrafyalara yayılmış güçlü bir devlet olduğunu anlatır. Hoşgörülü, insanlar arasında ayırım yapmayan, dinî özgürlük tanıyan sadece insanları değil, hayvanları da umursayan sosyal bir devlet anlayışı bulunmaktadır.

• Türk gelenekleri ve kültürüne ait örneklerde bahsedilen değerler: yılbaşı akşamları kuruyemiş yiyip tombala oynamak, bayramlarda el öpüp harçlık ve şeker toplamak, açık hava sinemalarında film izlemek, komşuluk ilişkileri ve kadınların gün yapmaları, otobüslerde büyüklere ve hamilelere yer vermek, çocukları mahalle kültürü içinde büyütmek, ramazanlarda insanların yardımlaşması, iftar yemeklerinin verilmesi, çocuklara “*diş kirası*” adı altında hediyeler verilmesi, Karagöz oyunu gösterilerinin yapılması, Türk misafirperverliği, geç saatlerde sokağa çıkmamak, yeni taşınan komşulara “*hoş geldine gitmek*”, uyumadan önce dua etmek, akşam yemeklerinden sonra bir fincan Türk kahvesi içmek, büyüklerimize karşı saygılı olmak, yemeğin üzerine tatlı yemek, nişan, düğün, sünnet, ölüm, doğum yapma, dinî bayramlar, ramazan ayı gibi özel zamanlarda imece usulü yapılan yemekler ve yardımlaşma, sıra gecesi yapılırken yerine getirilen törenler vb. Bunların dışında batıl inançları anlatan ifadeler de rastlanmaktadır: ayna kırılmasının uğursuzluk getireceği, merdiven altından geçenlerin kısa boylu kalacağı ve kara kedi gören kişinin uğursuzlukla karşılaşacağı örnekleri verilmiştir. Türk kültüründe temizlik çok önemli olduğu için kişisel temizliklerini yapmak üzere hamama gitme geleneği oluşmuştur. Günümüzde evdeki banyolarımızda bu ihtiyacı karşılayabilirsek de hâlâ hamam çok sevilmeğe ve tercih edilmektedir. Kız isteme geleneklerinden ve “*tuzlu kahve*” ikramından bahsedilmektedir. Kız isteme törenlerinde taraflar arasında yöresel farklılıklar bulunsa da damada mutlaka tuzlu kahve ikram edilir.

Geleneklerle ilgili bahsedilen bölümlerde artık geleneksel yapımızın bozulmaya başladığı, bu yüzden eski günlerin özleendiğiyle ilgili ifadeler yer almaktadır.

• İnancın yer aldığı bölümlerde en çok bahsedilen İslam dinidir. Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra tüm yaşantısını ve kültürünü İslam'a uygun yaşamış ve İslam'ı tüm dünyaya yayma görevini üstlenmiştir.

Ramazan ayı, oruç ve iftardan sıkça bahsedilmiştir. Kanaatkâr olup şükretmek, yatarken dua etmek ve Tanrı'dan yapılan yanlışlar için af dilemek metinlerin içinde ya da alıştırmalarda geçmektedir. Tasavvuf inancına da zaman zaman yer verilen kitaplarda Türk milletinin hoşgörüsü anlatılmaya çalışılmıştır. Bir metinde Osmanlı Dönemi'nde cami, kilise ve havraların bir arada bulunduğu, insanların dinî ibadetlerini yapmakta özgür olduğu anlatılmaktadır.

Hikâye ve efsanelerin bazılarında “ermiş” insanlardan bahsedilmektedir. Dini yönü güçlü kişiler Allah'ın lütfuna erer ve ne dilerse kabul olur. Ermiş kişi, kendine yardım edenlere dua, kötü davrananlara beddua eder.

Şanlıurfa şehrinin anlatıldığı metinde Kuran'da geçen Hz. İbrahim'in ateşe atılma kıssası İslam dininin mucizelerinden birini anlatmaktadır.

- Bayram, kutlama ve şenliklerle ilgili Hidrellez'in kutlanış gelenekleri anlatılmıştır. Yılbaşı kutlaması, Hristiyan inancına ait özel bir gün olsa da ülkemizde yeni yılın gelişini kutlamak için yılın son günü genellikle evde, özel sofralar kurularak aile ile karşılanır. Ramazan bayramında harçlık ve şeker toplanması, yılbaşı akşamları eğlenceleri, düğün geleneği, doğum sonrası sevinçleri paylaşmak için yerine getirilen törenler kitabın çeşitli yerlerinde anlatılmıştır.

- Spor faaliyetleriyle ilgili en çok bahsedilen dal futboldur. Genellikle alıştırmalarda yer alır. Galatasaray ve Fenerbahçe spor kulüplerinden birkaç kez bahsedilmiştir. Futbol dışında basketbol, yüzme sporlarının adı sık geçmektedir. Bunun yanında bazı alıştırmalarda sabah spor yapmak, yürüyüşe çıkmak, Belgrad Ormanı'nda koşmak gibi günlük sportif faaliyetlerden bahsedilmiştir.

Metinlerde geleneksel sporlarımızdan cirit ve güreşin tarihi, nasıl oynandığı ayrıntılarıyla anlatılmıştır.

- Sanat-zanaat konusu üç kitapta da oldukça fazla yer alan konulardandır. Tezhip, hat sanatı, minyatür, ebru, çinicilik, cam işçiliği, yorgancılık, kilim dokuma, yazma üzerine renk ve şekil basma, mahya sanatı gibi geleneksel uğraşlar üçüncü kitapta ayrıntılı bir şekilde anlatılarak tanıtılmıştır. Ayrıca yine aynı bölümde Türk tiyatrosu ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Karagöz, meddahlık geleneği ve kukla Türk tiyatrosunun sevilen gösterilerindedir. Günümüzde geleneksel sanatlara ve Türk halk tiyatrosuna gösterilen ilgi yok denecek kadar azdır. Fakat 19. yüzyıldan itibaren Batı etkisinde gelişen sanat ve edebiyat farklı alanlarda gelişimine devam etmiştir.

Müzikle ilgili ayrı bir bölümde yer verilerek Türk kültüründe ezgilerin ne kadar kıymetli ve zengin olduğu gösterilmiştir. Geleneksel müzikler, halk müziği, Osmanlı müziği, Mehter müziği, dini müzikler, çağdaş Türk sanat müziği ve popüler müzik olarak farklı dallarda incelemeler yapılmıştır. Türk müziği makamları hakkında bilgiler verilmiştir.

Türk milleti sanata ve sanatçıya kıymet veren bir toplumdur. Asırlardır yaşadığı değişik toprakların kültürleriyle tanışmış ve bir kültür mozaiği oluşturmuştur. Bu bakımdan kültür sanat açısından oldukça köklü bir zenginliğe sahiptir.

- Türk mutfağında yeme-içme kültürü ve besinler uzun uzun anlatılmıştır. Osmanlı döneminden günümüze kadar gelen yemek kültürü üç kitapta da kendine yer bulmuştur.

Bazı yiyecekler yöresiyle meşhur olarak verilmiştir. Çiğ köfteden kuru fasulyeye, tatlılardan meyve ve kuruyemişlere birçok yiyecekten bahsedilmiştir. Yoğurtla ilgili ayrıca bir metin bulunmaktadır. Kahvaltı öğünü ve kahvaltıda yenecek yiyecekler sık sık tekrar edilmiştir. Geleneksel günlerde ve düğün, doğum, cenaze gibi özel günlerde pişirilen yiyecekler ve ikram edilen içecekler ayrıntılarıyla anlatılmıştır. İçeceklerden kahve ve çaya çok vurgu yapılmıştır.

Türk kültüründe yeme-içme özel bir yere sahiptir. Her türlü etkinlikte yiyecek ve içecek ikramları yapılır. Paylaşımçı ve cömert bir toplum olan Türk milleti evine gelen misafiri asla aç bırakmaz. Bu yüzden metinde bu kültürü yansıtan örnekler sık sık yer verilmiştir.

- Kitaplarda adı geçen ünlü kişiler ile hayatları anlatılan ve tanıtılan ünlü kişiler bulunmaktadır. Alıştırmaların bazılarında Barış Manço, Tarkan gibi sanatçıların isimlerinin yanında Rauf Denктаş, Sakıp Sabancı gibi siyasi kişiler ve iş adamlarına da yer verilmiştir.

Biyografisinin bulunduğu ve Türk milleti için önemi vurgulanan metinlerde Mevlâna, Nasreddin Hoca ve Atatürk anlatılmıştır.

Verilen şiirler ve şarkıların şair ve yazarlarının da isimleri metinlerin altında bulunmaktadır. Bunların arasında Atilla İlhan, Âşık Veysel, Orhan Veli gibi önemli üstadların isimlerini görmekteyiz.

- Türklerin kendine özgü özelliklerinin geçtiği metinlerde hem fiziksel hem de davranışsal betimlemeler yapılmıştır. Fiziksel görünüş olarak bir kişinin betimlemesinde uzun boylu, siyah saçlı, kara gözlü, beyaz tenli, çatık kaşlı, uzun bıyıklı, güçlü kuvvetli; başka bir kişiyi tanıtırken ise uzun boylu, sarı saçlı, mavi gözlü ve yakışıklı olarak anlatılmıştır. Dış görünüş olarak daha çok kara göz, siyah saç, gürbüz, bıyıklı bir Türk tipine alışkın olsak da sarı saçlı, mavi gözlü Türkler de örnek verilmiştir.

Kişilik olarak sert mizaçlı ve yürekli, büyüklere saygılı, küçüklere şefkatli, bilgili, geleneklerine bağlı, misafirperver ve yardımsever özellikler taşımaktadır. Kitapta olumsuz çağrışım yapabilecek bir özellik bulunmamaktadır. Sadece kadın-erkek ilişkilerine bakıldığında erkek daha baskın görülmektedir. Bunun sebebi ataerkil bir düzenin bulunduğu toplum alışkanlıklarından ileri gelmektedir.

- Boş vakitlerde yapılan etkinlik olarak en çok bahsedilen sinemaya gitmektir. Bunun yanında tiyatroya, konsere, pikniğe gitmek, balık tutmak, komşu ziyaretlerine ve bayram ziyaretine gitmek, İstanbul'u gezmek, restorana gidip yemek yemek, tatile çıkmak, arkadaşlarla buluşup kahveye gitmek, kitap okumak ve televizyon izlemekten bahsedilmiştir.

- Edebi eser olarak Reşat Nuri Güntekin ve Ömer Seyfettin'den uyarlanmış hikâyeler; masallar, efsaneler, Nasreddin Hoca fıkraları, şiirler, şarkılar kullanılmıştır. Orijinal metinlerden uyarlamalar yapılmış, şiir ve şarkılar ise tam metin şeklinde verilmiştir. Hikâyeler ve efsanelerle ilgili okuma-anlama soruları hazırlanmıştır. Şiir ve şarkılarda ise daha çok boşluk doldurma, fiil çekimleme şeklinde tamamlama çalışmaları yapılmıştır.

- Kitaplarda, hayvan hakları ya da hayvanlara verilen önemin anlatıldığı kısımlar da yer almaktadır. Metinde geçen evde kedi besleyen bir ailenin ol-

ması, atları çok seven bir çocuğun çiftlik istemesi, geyikleri öldüren insanların başına felaketler gelmesi, Osmanlı Devleti zamanında hayvan hastaneleri ve hayvanlarla ilgilenmek üzere vakıflar bulunması Türk milletinin hayvanlara verdiği kıymeti gösterir. Orta Asya'dan beri Türklerin en önemli geçim kaynaklarından biri hayvancılıktır. Hayvanlarla iç içe yaşayan bir toplum olması bakımından ve İslam inancında her canlının kıymetli görülmesi bakımından her zaman hayvanlara özen gösterilmiştir.

Sonuç olarak Türklerle ilgili bu imgeler, bu kitaplardan (Türk Dünyası İçin Türkçe (Temel-Orta-İleri) Alıştırma Kitabı) Türkiye Türkçesi öğrenen öğrencilere de aktarılmış olmaktadır. Dolayısıyla dil öğrenirken sadece o dil değil, dili öğrenilen milletin kültürü de öğrenilmektedir. Türk Dünyası'nda Türkiye Türkçesi öğreten bu ve bunun gibi kitaplar Sovyet döneminde Türk yurtlarında oluşturulmaya çalışılan Türk imgesini daha gerçekçi bir zemine taşıyacaktır.

Kaynaklar

AKIŞ, İbrahim - ASLAN, Ferhat: *Türk Dünyası İçin İleri Türkçe Alıştırma ve Seçme Metinler Kitabı*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2008.

AKIŞ, İbrahim - ASLAN, Ferhat: *Türk Dünyası İçin Orta Türkçe Alıştırma Kitabı*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2008.

AKIŞ, İbrahim - ASLAN, Ferhat: *Türk Dünyası İçin Temel Türkçe Alıştırma Kitabı*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2008.

CAN, Adem: "Şiir Üzerine Yapılan Çalışmalarda İmge Terimi", *Yeni Türk Edebiyatı*, Cilt: XII, İstanbul 2015.

DURMUŞ, Mitat: "İmge-Sembol Kavramlarını Yorumlama Projesi ve Melih Cevdet Anday Şiirinde İmge", *Turkish Studies*, C. VI, No: 3, 2011.

GÜVENÇ, Bozkurt: "Kimlik, İmaj ve Türk İmajı", *Dünyada Türk İmgesi*, Haz. Özlem Kumrular, Kitap Yayınevi, İstanbul 2005.

KARABULUT, Mustafa: "İmgenin Psikanalitik Boyutu", *Adıyaman Üniversitesi Bilim, Kültür ve Sanat Sempozyumu-II*, Adıyaman, 2-3 Nisan 2015.

MUSTAFA, Ghiulgean: *19. ve 20. Yüzyıl Romen Romanında Türk İmgesi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2013.

PARSA, A. Fatoş: "İmgenin Gücü ve Görsel Kültürün Yükselişi", *Fotoğrafya Dergisi*, Cilt: 19, 2007.

ULAĞLI, Serhat: "*Öteki'nin Bilimine Giriş - İmgebilim*", Motto Yayınları, İstanbul 2018.

İnternet Kaynakları

DEMİRCİ, Cihan: "Dünyada Yaklaşık 250 Milyon Kişi Türkçe Konuşuyor", *Anadolu Ajansı*, 28 Eylül 2017, (Çevrimiçi) <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/dunyada-yaklasik-250-milyon-kisi-turkce-konusuyor/921506>, 16 Mayıs 2019.

TDK, "İmge", *Türk Dil Kurumu*, 26 Eylül 2006, (Çevrimiçi), http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5cdcb35deef59.85995973, 16 Mayıs 2019.

